

Nr 337

Av herrar Eliasson i Sundborn och Gustavsson i Alvesta, *angående ökade möjligheter för riksdagen att deltaga i förhandlingar rörande statstjänstemännens löner.*

Den nu tillämpade ordningen för fastställande av de statsanställdas anställningsvillkor är inte tillfredsställande. Det tillkommer riksdagen att slutligt taga ställning för statens—arbetsgivarens räkning, men riksdagen har icke möjlighet till insyn i de förhandlingar, som föregår varje uppgörelse, och inte heller att påverka dessa förhandlingars förlopp.

Förhandlingarna föres mellan å ena sidan företrädare för de anställdas organisationer och å andra sidan företrädare för civildepartementet. När uppgörelse träffas gör civildepartementets företrädare förbehåll för regeringens och riksdagens godkännande. Sedan regeringen för sin del godkänt uppgörelsen förelägges riksdagen proposition i ärendet.

Regeringen har genom civildepartementets chef möjlighet att i förväg få kännedom om den preliminära uppgörelsens innehåll och att under hand godkänna den. För riksdagen föreligger dock ingen sådan möjlighet. Det är i hög grad otillfredsställande att den instans, som har att fatta slutligt avgörande för arbetsgivarpartens räkning, inte har någon som helst möjlighet att följa eller taga del i de förhandlingar som föregår uppgörelserna. Det föreligger inga formella hinder för riksdagen att ändra en uppgörelse, som träffats vid förhandlingar. Ett utnyttjande av dessa möjligheter ter sig dock ur principiell synpunkt ytterst betänkligt. En ändring av förhandlingsresultatet skulle nämligen te sig som ett diktat gentemot arbetstagarparten. Inte ens en ändring, som innebär en förbättring av vissa av arbetstagarpartens villkor, är odelat acceptabel. Den innebär ett ingrepp i förhandlingsfriheten, särskilt den turordning efter vilken arbetstagarparten grupperat sina önskemål och krav. Ännu mer betänklig är givetvis en ändring om den innebär en försämring av det förhandlingsresultat, som arbetstagarparten uppnått. Det är förklarligt och i och för sig riktigt att riksdagen visar mycket stor försiktighet, när det gäller att genom direkt beslut ändra en träffad avtalsuppgörelse.

En annan formell möjlighet är att riksdagen underlåter godkänna en träffad uppgörelse och genom ett uttalande anger hur en uppgörelse allmänt bör vara beskaffad för att vinna godkännande. I sådant fall torde förnyade förhandlingar få äga rum. Även ett sådant förfarande innebär ett ingrepp i förhandlingsfriheten av samma art, som ovan nämnts, ehuru inte så kategoriskt till sin karaktär.

Inte heller möjligheten att ej godkänna en träffad uppgörelse och därigenom utlösa förnyade förhandlingar kan utnyttjas utan betydande olägenheter och utan åsidosättande av god förhandlingssed.

Om riksdagen finner en uppgörelse otillfredsställande i vissa avseenden, har den möjlighet att anföra dessa synpunkter och att samtidigt med sitt godkännande hemställa att vad den uttalat skall beaktas vid förhandlingar inför kommande uppgörelse. Riksdagen har dock, då den inte har möjlighet taga del i förhandlingarna, ingen möjlighet att på ett tillfredsställande sätt skaffa sig kännedom om den betydelse, som de anställda och deras organisationer tillmäter innehållet i ett sådant uttalande.

Det bör också uppmärksammas att man under senare år vid avtalsuppgörelserna för de statsanställda gjort avsteg från de riktlinjer, som tidigare accepterats och fastställts av riksdagen. Vid den s. k. nollställningen av statstjänarlönerna vid 1957 års riksdag infördes helt nya principer beträffande grunderna för dyrortsgrupperingen av lönerna.

Spännvidden mellan högsta och lägsta dyrort ökades från 12 till 16 procent för vissa grupper. När riksdagen förelades proposition i ärendet hade preliminär, i praktiken bindande, uppgörelse redan träffats mellan förhandlingsparterna. Riksdagen hade inte haft någon möjlighet att i förhandlingarna göra de riktlinjer gällande, som den förut funnit rimliga och riktiga.

År 1958 förelades riksdagen proposition angående de statsanställdas pensioner och grunderna för dessa. Propositionen grundade sig på resultat av förhandlingar. Den stod icke i överensstämmelse med de principer för statstjänarnas pensionering som riksdagen tidigare antagit.

Det kan sålunda med fog sägas att riksdagen genom nu tillämpade förhandlingsordning i stort sett ställs inför fullbordat faktum, sedan preliminär uppgörelse träffats mellan företrädare för de anställdas organisationer och företrädare för civildepartementet.

Dessa uppenbara olägenheter torde kunna undvikas endast genom att riksdagen på ett eller annat sätt beredes möjlighet att taga del i de förhandlingar, som föregår uppgörelserna.

Vi har i det föregående givit uttryck för att den nu tillämpade förhandlingsordningen är otillfredsställande ur riksdagens — och därmed statens—arbetsgivarens — synpunkt. Inte heller för de anställda och deras organisationer kan nuvarande förhandlingsordning betecknas som fullt tillfredsställande. Vid riksdagsbehandlingen av avtalsuppgörelserna förekommer att kritiska synpunkter framfördes mot de ändringar av tidigare riktlinjer och principer, som eventuellt vidtagits i ifrågavarande uppgörelse. Av allmänheten har detta ibland tolkats som en kritik mot de anställda och deras organisationer för att dessa åsidosatt riksdagens tidigare beslut.

Trots att arbetstagarparten i förhandlingarna endast legalt hävdat vad den ansett vara sin rätt, kan den i allmänhetens ögon komma att stå i en

något underlig dager. Oss veterligt finns på arbetsmarknaden ingen annan grupp, som behöver vidkännas en sådan olägenhet i samband med avtalsförhandlingar. Även ur de anställdas synpunkt skulle sålunda en annan förhandlingsordning vara att föredraga.

Enligt vår mening bör frågan om hur riksdagen skall beredas tillfälle att följa och taga del i förhandlingarna om de statsanställdas löner och övriga anställningsvillkor bli föremål för en snar utredning.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att en utredning företages i syfte att bereda riksdagen möjlighet att följa och taga del i förhandlingar angående de statsanställdas löner och övriga anställningsvillkor i enlighet med motionens syfte.

Stockholm i januari 1959

Lars Eliasson

i Sundborn

Rune Gustavsson

i Alvesta